

מחשבת הקרבנות

אחד הנושאים במקדש שאנחנו נרתעים מלהזכיר הוא נושא הקרבנות,
כי הרי,

"זה לא יתכן, במדינה כזו מתקדמת ונאורה
להקים מקום כזה נורא!
הרי קרבנות הם עיקר עבודת המקדש
וזו אכזריות לשמה ממש!
לשחוט בהמות חסרות אונים
כדי לכפר לעצמנו על חטאים נושנים.
ויש שאף יגידו, וזה לא ישמע מוזר-
לא יקום ולא יהיה כזה דבר:
במדינתנו לא ישחט אפילו חצי ראש של פר!"

**בדף לימוד זה ננסה להבין את מהות הקרבנות ממספר כיוונים שונים. יהי רצון שהדברים יכנסו ללבבות ונזכה להשיב
את עבודת הקרבנות במהרה בימינו אמן!**

"בניית הבית לה זלעשות בו תפילות וקרבנות אליו הכל להכין הלבבות לעבודתו יתעלה,
ולא מהיותו צריך לשבת בבית אנשים ולבוא בצל קורתם כי השמיים ושמי השמיים לא
יכלכלוהו...ועל כן ציונו לקבוע מקום שיהיה טהור ונקי לטהר שם מחשבות בני איש ולתקן
לבבם אליו...ומכל מקום לעולם תתרבה שם הברכה והקדושה לפי הפעולות הטובות
שיעשו שם בני אדם..." (ספר החינוך מצוות בניית בית הבחירה)

כולנו מבינים באופן פשוט שאין הקב"ה צריך לקרבנותינו. כפי שנאמר "לא על זבחיך אוכיחך...אם אָרעב לֹא אִמַּר
לְךָ כִּי לִי תִבֵּל וּמִלֵּאָה (תהילים נ). הקב"ה ברא את כל העולם, ואין לו כל צורך בקרבנות של בני האדם.
מכאן ברור, שהקרבנות מטרתם השפעה על נפש האדם. כשם כן הם: קרבן מהשורש ק.ר.ב. = קירבה. עניינם
של הקרבנות הוא קרבת אלוקים.

"...על דרך הפשט טעם הקרבנות הכל לתועלת האדם, כי חפץ ה' יתברך באדם שבשבילו
נברא העולם, שיהא כולו שכלי כמלאך ה' בלא חטא. והיה כי יחטא...ראוי לו שיכיר
ויתבונן בפחיתות עצמו...וכאשר יעשה כל העניינים האלה (ענייני הקרבת הקרבן), יחשוב
בליבו כי הוא מתחייב מיתה בחטאו וראוי להיענש בארבע מיתות בית דין וכשהוא לוקח
הבהמה הרי זה כאילו הוא מודה שהוא חייב מיתה" (רבינו בחיי, ויקרא, א, ט')

על פי רבינו בחיי (וזו גם שיטת הרמב"ן) מטרת הקרבת הקרבן היא לגרום לאדם טלטלה נפשית כה עמוקה
שתמנע ממנו לשוב ולחטוא. לפי דבריו, הקרבן הוא מעין "תחליף" לנפש האדם שהיתה אמורה למות בחטאו לפי
מידת הדין. החוויה העוברת על האדם המקריב את הקרבן ורואה אותו נשרף על המזבח גורמת לו לחוש באופן חי
ועוצמתי כאילו הוא זה שהיה אמור למות עכשיו.

”...גוף האדם והבהמה ידמו בכל ענייניהם, ולא יתחלקו רק שבזה ניתן השכל ולא בזה, ובהיות גוף האדם יוצא מגדר השכל בעת החטא יש לו לדעת שנכנס בעת ההיא בגדר הבהמות... ועל כן נצטווה (בעניין הקרבנות) כדי לצייר בליבו ציור חזק שכל עניינו של גוף בלי שכל אבד ובטל לגמרי... ובקובעו בנפשו ציור זה יזהר מן החטא הרבה...” (ספר החינוך מצוות בניין בית הבחירה)

ההביל בין הבהמה לאדם, הוא שהאדם חי ומדבר ואילו הבהמה רק חיה. הקב"ה טבע באדם את השכל שהוא השולט בחייו. כשאדם רוצה משהו, עליו להפעיל שיקולים מחשבתיים "האם אני יכול להרשות לעצמי מבחינה תקציבית / מוסרית / מצפונית / הלכתית?" לעומתו, הבהמה עושה מה שהיא רוצה על פי רצונותיה ותאוותיה הרגעיות, לתועלתה האישית. בהמה = בָּהּ, מָה.

ההלכה מדגישה את ההבדל בין הבהמה לאדם בכך שדורשת מאיתנו לברך לפני האכילה, להמתין זמן בין בשר לחלב ובקיצור להקדים מחשבה למעשה. לעיתים הצד הבהמי משתלט על האדם ואותו צד בהמי, הוא זה שגורם לו לחטוא- לפעול על פי דחף ולא על פי השכל.

הבאת הקורבן במקרה זה היא ניצוח השכל על הבהמה. עצם שחיטת הבהמה מרמז על שחיטת הבהמיות הפנימית של האדם, שחיטת התאוות הרגעיות שגורמות לנו לפעול בלי לחשוב לפני. אך בעניין זה טמון רעיון עוד יותר עמוק עצם הבאת הקורבן (עוד לפני שחיטתו) מתחילה את תהליך הכפרה על החטא. האדם חוטא בגלל שהצד הבהמי הוביל אותו, נמשך אחר הבהמיות שבו. וכשהוא מביא את הקורבן הוא מוביל את הבהמה פיזית. מושך אותה אחריו. המעשה עצמו מחנך את האדם להבנה, שללא שימוש בשכל איננו טובים יותר מהבהמה.

❖ הרב לוריא מבאר (בית גנזי לפרשת ויקרא עמ' ל), כי תכלית הבריאה היא להעלות את המציאות החומרית ולעשותה לרוחנית.

כשהאדם מקריב קרבן לה' הבהמה מתעלה, שכן האדם מעלה את החומריות של הבהמה והופכה למהות רוחנית. בחינה זו נמשכת גם על האדם, המתעלה אף הוא. כלומר, כאשר אדם רואה את הבהמה הנשרפת על המזבח ועשנה עולה השמימה, הוא מרים את מבטו ונזכר בקב"ה שנמצא מעל, שלכבודו הוא מקריב את הקרבן, וכך מתעלה נפש האדם וממילא המציאות כולה.

מאמר' חזון הצמחונות והשלום' נערך על ידי הרב הנזיר מתוך כתבי הרב קוק השונים העוסקים בשאלה העקרונית האם הצמחונות היא דבר אידיאלי?

על פי הרב קוק, בתחילת ימי האנושות, מימי הבריאה ועד המבול נאסרה אכילת כל בשר של בעלי חיים על ידי בני אדם, אך לאחר המבול לא רק שמותר לאכול בשר, אלא **ש'אחרי הרפיון האנושי, [במבול] ראוי לאכול בשר'** (פיסקה ד בחזון הצמחונות)

מדוע מותר לאכול בשר? הרב קוק מבאר, שאם הייתה נאסרת אכילת בעלי חיים מן התורה, היה מיטשטש ההבדל התהומי שיש בין בעלי החיים לבין בני האדם. היינו מקדשים את ערך חיי בעלי החיים כערך חיי האדם, וזה היה גורם לנפילה מוסרית ביחס לערך האדם.

”כמה מגוחך הדבר, אם עם כל עוד טומאתו בו, יפשוט טלפיו ויפנה לו לדרך צדקה הרחוקה, להתחסד עם בעלי חיים, כאילו כבר גמר כל חשבונותיו עם בני האדם הברואים בצלם אלקים, כאילו כבר העמיד הכל על נכון, כבר העביר את שלטון הרשעה והשקר, שנאת עמים וקנאת לאומים, איבת גזעים ומריבת משפחות, המביאה להפיל חללים רבים ולשפך נחלי דמים כאלו כל אלה כבר אפסו מן הארץ, עד שאין לה לאותה חסידה ”האנושית” במה להצטדק כי אם לפנות להעמיד על נכון מוסרה בדרך בעלי החיים...”

כלומר נכון לעכשיו, אין ברירה, אלא להתיר אכילת בשר בכדי למנוע הידרדרות מוסרית. (דווקא כהנחיה לכלל האנושות, ולא דווקא כרצון של הפרט.) הרב קוק מדגיש, כמובן, שאין זה אומר שמותר לנהוג בבעלי החיים כאוות נפשינו. יתרה מכך הרבה מצוות בתורה מדגישות את היחס החם שיש לנהוג כלפי בע"ח. כגון: כיסוי הדם (כאות שאנו מתביישים בשפיכת דם החיה), האיסור לשחוט 'אותו ואת בנו ביום אחד', איסור בשר וחלב (להראות שאין רוצים לשחוט את הבהמה ברגע שהפסיקה להניב חלב), איסור אכילת חלב (שהוא החלק המשובח ביותר בבהמה, להראות שאנו לא אוכלים רק בשביל ההנאה).

אז מתי יהיה מצב שונה? הרב אומר, שרק 'קורא הדורות מראש' יודע מתי יתקיים המצב האידיאלי בו יתעלו בעלי החיים בעצמם ברמתם המוסרית, "מדרגת החי לעתיד לבא תהיה כבחנינת המדבר עכשיו [כמו בני האדם כיום] ע"י עליית העולמות". אז נרגיש מאיסה טבעית באכילתם. "מובן הדבר שאין אנו יכולים כלל לקבוע זמנים לאותה ההתנשאות, והיא מונחת באותה התיבה הרחבה הנקראת 'לעתיד לבא' לא על הזמנים (מתי?) ותארים (איך?) אנו דנים." (פסקה ג).

ומה עם הקרבנות? כל עוד בני האדם אוכלים בעלי חיים להנאתם ולתאוותם, ודאי שיקריבו גם קרבנות על המזבח. כך יהיה גם בבית המקדש השלישי. רק בתקופה מאוחרת יותר, הרבה אחרי בניין המקדש, תשתנה המציאות ואז יוקרבו רק קרבנות מן הצומח. "כל אותו הזמן הגדול והארוך שהאדם עודנו נזקק ונדרש לאכילת בשר, לזביחת בע"ח לצרכיו, כל הזמן שעוד יש חפץ בהחזקת החיץ המבדיל בין האדם ובין יתר החיים, מצד צורך שמירת מעלתו המוסרית שלא תתחבל ותתטשטש כל הזמן הזה כמה מגונה יהיה אם כל זמן שלצרכיו החומריים יזבח בכל אות נפשו בע"ח לאכול את בשרם [ואילו בקרבנות] כאן יעשה האדם רחמני, ולא יוכל להתאכזר על בע"ח להעלותם קרבן?... נטיה כזאת איננה מורה רושם של התעלות רגש האדם לטובה, כי אם על נפילתו המדעית והמוסרית בכללה. מה שפל ונבזה יהיה האדם עם טענה כזאת" (פסקה טו).

בעלי החיים גם הם חלק מהתכנית האלוקית המקיפה להעלות את העולם למדרגתו הרוחנית הגבוהה ביותר. ואם שריפת הבהמה גורמת לבני האדם, שהם נזר הבריאה, לעילוי רוחני, להתרחקות מחטא ובאופן כללי הופכת אותם לאנשים טובים יותר - הרי שכך הבהמה מילאה את תפקידה ושליחותה בעולם וסייעה להפוך אותו למקום טוב וגבוה יותר. הקב"ה אוהב את כל בראויו, ואם ציווה להקריב את הבהמה, הרי ודאי עשה זאת מתוך אהבתו את עולמו ולא חלילה מתוך שום מניע אחר.